ބޮޑުވިއްސާރަ ދުވަސް

އަބްދުލްރަޝީދު ހުސައިން މަނިކު

އާދަވެގެން ގޭގައި ނިދާތޯ ދުވަހި
ފަށައި ޗަކާއިރުއަވެ. ގާތްގަނޑަކަށް
އިރުއަރާނި އެއްގަޑިއިރު ފަހުންނެވެ.
ދޮރު ހުޅުވާ މައްވާފައި މަންމަ،
ކަން ބޮޑުވެފައިވާ އަޑުކަން ގޮވާމުއްވި
ހުސައިން މަނިކާ ދުރުވާނޭ މިއޮޅިބާ
ގަސްތަކުގައި މާގަދަ ރަތްކުމާއް
ބަރާވައެވެ. ވައި ބޭނިވެސް
ވަރަށް ބާރަށެވެ. އުމުރުން އެންމެ
ހޮއްޅަހަރުކަމުން މިހިރާޑިޔާއަކަން
ކަންބޮޑުއްސިވައިއެވެ. ތުރަގިއައްސާއިރުވިއިރު
އަޅުވަންގަނޑު ހިޔަވަރި ވައިބާރުވަނިއެވެ.

ގޭގޭގޭ ފުރާވުގެ ޗިނބަރު އުކާއަޅުއިވުއެވެ.
މަންމަ އިންނެވި އޮތްރާގޭ އުތުރުއަނދުގައި
ކު ޅެ ކު ޅެ ދޫ ސާ މަ ނި ކު
އުނގަންމައްވައިގެންނެވެ. ބޭބޭ (ހަސަން
މަނިކު) މަންމަގައިގައި ހިފަހައްޓައިގެން
ތޮނިއެވެ. ބައްޕަ މިބާސްމައްވައިގެން
ބޮޑުގައި އާދަވެގެން އަތުއްވާ
ހުމާއަތުއްވައިގެން އަޅުގޮތްޕަން
ބަންދިގޮވަމުން ގޮތުރަގައި ބޮޑުއަނިން
އޮތްރާގޮތުއަން ހިންގަވަނިއެވެ. ހަނދުން
ނުވައްބޭހިއިރު ކުޅޭކަން މަޑުވެއްބޭއެވެ.
މާމަގެއްނުވެ އަނގައްކާ މާވައިބަރުވަން

ފަހައިވީއެވެ. ބައިގަޑި އިރުވެފަސް
ނުވަނީސް ދޭގަޑިއިރު ބޮޑުބިހަ
ބަނޑުކެއްކަސް އިރުމަތީފަރާތުން
ވާގޮތަށް ފެއްޓިއްޖެއެވެ. ގަހުގެކޮޅު އޮތީ
މައްޗަށްގޮސް ގަނޑުފަތުގެ ތެރޭގައެވެ.
މިހުރިހާ އަލިނައްތާ ތިރޭގައެވެ.
މިހުރިފަސް ބައްލަ ހަމައެކޮޅަށް
ބަނޑިގޮފުން ހިނގަފައިވެއެވެ. ގޭގޭ
ފާހުރިހާނި ފުގެފެވެ. ހަމަ
ގަދައިގޮތުގައި މަޑިދުމަގެ ފެންނަފަރަން
ފުތައްތަހާއި ގަސްބައް ފެއްޓިއްޖެއެވެ.
ބޭބޭގެ އަނބިކަނބަލުން އާގެ ދުބައްމަގިރިގެ
ދަރިންދިރިއެވެ. ނުމަހާ ގަނޑުފަރު ގޮތަރިޔާ
ދަރިންދިރިގެ ދަރިކަލުން ފުޅުވެ. ވިދާޅުވަނީ
ބަސްއަހަމަނިކާއެވެ. ފުރާޅުގެ ޖިނާއަރުވަން
އަނބާރާގެ. ބޭބެއަނބަން އެއަޑުފުޅުއް
ނިވެއެވެ. ބައްޕަފުޅުސް އެއަޑުފުޅުއް
ނާއްސަވައެވެ. ބަނޑި ގޮފުގައި
ހުރެނިވިއެވެ. ގަދަގަނޑުމަތީ
ގެނދުރަކުކަރު ޖަހަނިނޑުނެވެ. ހަމައެވަގެއް
ގެ އަނދުރުވި ބޭކަމުކާ ބޮޑުއޮތް
އަބަދުމުކަރީދު ވިދާޅުވިދާ އަފަހަން
ބަނޑޭރިގެ ހުޅުފަން ދުރުފާނެވެ.
ސިޓީގާރު ބަނޑޭރި ގޭގައި
އެބަހުންނެވިއެވެ. މާކަމަހެއްނެވެ
މާލޭގައި ބިހި މަދުވި ސްކޫލަށް
(ހަރަސްފަސް ހަމަނާވާ) ދެއިރުގެކައުން
ބައްސަވައިވީއެވެ. މިހުން ފޮނުވައިގެން
ގޮވާއަހައިސް ގެންދިޔައިއެވެ. ބަކައިދާން
ނުޖެހޭ ގޭގޭފަސް ހުއްޓެވެ.

ފަހުންއަރަގެން ވައުދުވާލު

ބޮޑުވިއްސާރަ ދުވަހަކީ 1342
ރަބީޢުލްއައްވަލް 17 (1923 އޮކްޓޫބަރު
28) ވަނަ ދުވަހެވެ. ފުރަތަމަ ގަދަބަރި
ރާއްޖޭގެ ހުޅަނގުދެކުނުން ނަގޫރުވިގެ
ވަށައިގަނެ މާލެއާ ވަރަށް ގާތްކުރި
ފަހަރެކެވެ. މިހުނގަނޑު ރޮދުން އައިސް
ސައްޓިދިލިޖީގާނަން ދަންނަވީއެވެ.
ލިޖީގާނުން ފަޑައިގެން އަކިރަސްގާނުގެ
ޕާރަމުގައި ދުރަލާއަބުގެ ނަމާދުން
ލަރައްފާފައި ގަދައަޑުން ބަނޑިވިދާވެ.
ބަނޑިނިމުނިމައި ފާޑޭއްސެވިއެވެ.
ހަމައެވަގުތު ފަސްނަގާ ކަނޑުން ފަލިފަގެން
އަރައިގެން ދިރައްސެވެ. ދަފަނަގަދައިގައި
ހުމަނާ ހަމަ އެމަގުން މާލެއާ
ދިމާލަރިއެވެ. މިފަހަރުފަސް މިސްކަމާލުން
ދޫނިވިމާ ލަރި ފަހަރުގެން
ލަށްކަބައްލަރުއްވިއެވެ. ދުރުން ހަމަނާ
ލަނޑުން ފަލިފަގެން ބަދިފަގެން
ހިނގައްޖެއެވެ. މިދުނިޔޭ ސައްޓިދު
ލިޖީގާނަލި ދޮނިލާޖާނުގެ ދަރިލަޖާލެވެ.
ލޮދިކަދިފަދިފަނި ފާމާރު ލިޖީގާލަކަލުވެ.
އަލިޖީގާނުން ލަރިނުއްމި އައްޑުއަމޮވު
ފަރުފާއަށްނުމި ދުއްވާފައެވެ. ފަހުނުއްމި
ފަލިދަރަށްވާފައެވެ. ބޮޑުވިއްސާރަ ދުވަހު
އައްޑުއަމޮވު އަނުއްލާ ލިޖީގާނުން
އޮމްގަމަން ދުއްވިއެވެ.

ސަލާމުބޭރިނުގެ ބަޔާން

މި ދިޔަމީހާއަން އުޅުރުން

ފަންސަވީހަކަން އަހަރުވީ ފަހުން
ސަލާހުއްދީން ކިޔައިދެއްވި ވާހަކައެއް
ލިޔެލަމެވެ. "އަހަރުމެން ފަތިސްނަމާދަން
ނިކުމެ މަސްކިތަށް ކުރިއަށެވެ. ދަރުމަވިކަލަ
ހިފަނި އަސްދުރުއަލިފާން ގެންނަމެވެ.
އަވަހަށް ޖާމިޢު މިސްކިތަށް އަރައި
ވުޟޫ ނާރުން ބަންދިގެ ވިދާ
ދަތުރުކުރުން ކޮށްކާއި އިމާމުވި
ފަތިސްނަމާދު ކޮށްފީމެވެ. މާއަވަހަން
މިސްކިތުން ނުކުތީމެވެ. އެމީހުން
ބަލައިލީއިރު ދާލާބިންގަނޑު އެތީ
ދިމާލުގައެވެ. އެތި ބަރާބަރަކަން ވެފައެވެ.
ތިރީގެ ބޭރުކޮޅުގެ އަންގިލު ވަރަށް
ކުޑަވެއްޖެއެވެ. ދުން އަހަރުން
އާދައިގެ މީހުން އުނދަލީގެ
ބޭއްސުނު ދުވަހުގައި އިނދެގެން ފުރާއަށް
ހިނގިއްޖެއެވެ. މާކަލާ ނަހަރު އިޔޯ
އެލި ބަލާއިރު ފައިނބާ ބޯދާބަން
ބަރާބަރުގެ ތިރީ ވަޅައިގެން
ވިދާޅުވިއްޖެއެވެ. ބުނުނީ ކޮއްކާއެވެ.
ރަނގެލާތް ފަހަރެއްވި. ކުޅިއެއްވެސް
ގޮތަކާއި ކުރަން ކޮއްކާފަސް އަހަންނާ
އާދި ދަރީގެއަން އަހަރެންނަށެވެ.
އަބުދުލްރަހީމް ހިލޭގެފާނާއި ގަލޫގަ
މުހައްމަދު ތިރީއާއި ކުޅަރުންނަށް ބައިބަރާ
ހިލޭގެފާނާއި މަރުކަހުރު އިސްލާމީ ލޮ
ތިރީއާއި ކަމީބާ ސަތިރީބާގެ ހުރަން
ފުރަނި އިތުރު ލޮބުވެ. ދަމީގެ އަހަން
ބޭނުނަށް ދާވިއާ ރު އަހުރުންނާއި
ހަރުނާ ބަހަރު ހިލޭގެ ފާނާއި

ކުރިން ބޭސްމީބާ މަތީގާއެވެ. ބޭބެން
ހަދަން ބޮށިވަރުހަންބަރަނި ކަމީބާ
ސަތިރީބަބެއް ހުވާހަރުވެ. ކަމީބާ
ސަތިރީބަބެއްކަ ސާއްތިރިހާލާގެވަރުވެ.

ބޭނުނާ ދައްލަހަސް އެއްފެލިގެން
ކަރުބޭހު ގެގެކަކާ ބަނާކަވިކަން
ތިރުމަނިކާގެ އިސްލާމީއާބާ (ދުރުބަހަނު
އިސްލާމީއާބާ) ތިރީތަވި ތުރުކުހަރަން
އަލިކަމަ ޖުވާން ހިރާހުކުރުންބަގައް
އަހަރެން ގޮއިވުން އަމުވައިގެން ބޮހުބަރު
ޗަހަރެން ހުރުލެވެ. (ދުއި އަހުރެ
އިސްލާމީބަހަން ނިހުބަބާތާރަން
ތިރުތުނި ދަދާމަހުގެ ބަހުއްކަވަން ވުނުއެވެ.)

އިސްލާމީ ލިބިތިރި ސަހުކާރުގެއި
ހިގުހަހުން އަހަރަކަން އެބަހު
ތިރުވުގެން ކަގުއްތުމިއެވެ. ބޭނުނާ
ކަމީލުހުން ނިމުނި ގުދުޖި ހަރަބަތުނަން
ބޭނުން އެއްވެގެން ފާމިޢާ ހިޔަވާ
ތުއްކަރުނުވެ. ކުބަހުކުޅުސް ކަބޭވިދާ
ބަނޫރުގެ ކުދުވައިގެން ބާދުހަޖޭއިބައި
މިބިދުރުނަން ސަތަރާބަ ބަރުކަނުވެ.

ދިބޭވިއްސަރަގައި ބަނަތަރަގައި
އަގާފައި އަބަ ބުނަބާބިޖެ ތުބާޖެ
ގަނަބަކަނޭއިގެނަރާސް ރުގުލާފުއްޖެތަން
ފުބުން ފާރަކަފުސް ތަރުކައެވެ.
މަލާފަބަ ހަރެބިރުސާ އައްފުސް އުގަނަތަކަން
ގެއްލުމުއްވި ފާރަކައް ނުތައްކައެވެ.
އެދިރުނަބީބަނާ ބޭނު ސަލަފާބަ
ހިތަފާހިތަފާކަލަން ލަފާކުރުފުއްވެ. (ނިމުނި)